

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1989/4 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:1989/2

Karar Günü:21.11.1989

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : Tüzüğünün 39. maddesinin altıncı fıkrasının, 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na aykırı olduğu savıyla, Demokratik Sol Parti hakkında aynı Yasanın 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi istemidir.

İSTEMİN GEREKÇESİ : Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 27.10.1989 günlü, SP.17.Hz.1989/109 sayılı başvuru yazısı aynen şöyledir :

"Demokratik Sol Parti Tüzüğünün 39. maddesinin 6. fıkrası ve bu fıkraaya dayanılarak yapılan işlemler, Siyasi Partiler Kanununa aykırı bulunduğundan bu dava açılmıştır.

Tüzüğün 39. maddesinin 6. fıkrası ve yapılan işlem :

A) 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 19. maddesinin 5. fıkrasında (İşten el çekirme kararının İl Yönetim Kuruluna bildirilmesinden itibaren kırkbeş gün içinde İl Kongresi toplanarak yeni il yönetim kurulunu seçer.) 20. maddesinin 10. fıkrasında da (İşten el çekirme kararının İlçe Yönetim Kuruluna bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde ilçe kongresi toplanarak yeni ilçe yönetim kurulunu seçer.) denilmektedir.

Davalı Partinin tüzüğünün 39. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında (İşten el çekirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak 45 gün içinde il kongresi toplanır ve yeni il yönetim kurulunu seçer.)

(İşten el çekirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak 30 gün içinde ilçe kongresi toplanır ve ilçe yönetim kurulunu seçer.) denilmiştir.

Ancak, 39. maddesinin 6. fıkrası ile (Bu süreler merkez karar ve yönetim kurulu tarafından üç defaya kadar uzatılabilir.) kuralı getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre, il veya ilçe yönetim kurulu feshedildikten sonra üçer dönem yenilenecek ve böylece Siyasi Partiler Kanununun 19. ve 20. maddelerinde açıkça belirtildiği sürede yani ilçelerde (30), illerde (45) gün içinde değil, ilçelerde (90), illerde (135) günde kongre yapılacak ve bu süreler il ve ilçe geçici kurullarla yönetilecektir.

B) Bu kuralın davalı Siyasi Parti tarafından uygulamaya geçirildiği görülmüştür.

Davalı Siyasi Partinin,

İstanbul, İl Yönetim Kurulunun Aralık 1988 de görevinden alındığı halde bugüne kadar kongre yapılmamış ve yönetim kurulu seçilmemiş, atanan geçici yönetim kurulunca bu il yönetilegelmiştir.

Davalı Siyasi Parti 23.5.1989 tarihli yazımızla uyarılmış ise de kongreye gidilmemiş ve Tüzüğün 39. maddesine göre işlem yapıldığı bildirilmiştir.

a) Davalı Siyasi Partinin Tüzüğü'nün 39. maddesinin 6. fıkrasında yer alan (Bu süreler Merkez karar ve yönetim kurulu tarafından üç defaya kadar uzatılabilir.) hükmü Siyasi Partiler Kanununun 19/5 ve 20/10. maddelerine aykırıdır.

b) Siyasi Partiler Kanununun açık hükmüne rağmen yönetim kurulu feshedilen İstanbul ilinde kanunda öngörülen süre fazlası ile geçtiği halde, uyarımıza rağmen, kongre yapılmamış, yeni yönetim kurulu seçilmemiştir. Tüzüğü'nün 39. maddesinin kanuna açıkça aykırı olan 6. fıkrasının işletilmesine devam edilmiş ve hatta bu sürelerle bile riayet edilmemiştir. Bu tutum ve davranışta kanuna ve parti içi demokrasi kurallarına aykırıdır.

Sonuç :

Davalı Siyasi Partinin tüzüğü'nün 39. maddesinin 6. fıkrası 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 19. maddesinin 5. fıkrasına ve 20. maddesinin 10. fıkrasına aykırı olduğundan bu fıkranın tüzükten çıkarılması için aynı kanunun 104. maddesine göre davalı Partiye ihtar verilerek yapılması, arz ve talep olunur."

ESASIN İNCELENMESİ :

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvuru yazısı ile ekleri, ilgili dosya ve işin esasına ilişkin rapor incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü : Demokratik Sol Parti Tüzüğü'nün 39. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında, üst kurulca görevden alınan il, ilçe yönetim kurulu yerine yeni kurulların; görevden alma kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak 45, ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlamak üzere 30 gün içinde parti örgüt kongrelerinin toplanarak seçmesi öngörülmektedir.

İnceleme konusu altıncı fıkra ile bu sürelerin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından üç defaya kadar uzatılabilmesi olanağı getirilmiştir.

Bu düzenleme 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 19. maddesinin beşinci ve 20. maddesinin dokuzuncu fıkrasındaki, işten el çektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak kırkbeş, ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak otuz gün içinde il ve ilçe kongrelerinin toplanarak yeni yönetim kurullarını seçmesini öngören ve bu sürelerin yinelenip uzatılmasına olanak tanımayan buyurucu hükümlerine aykırıdır. Demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez ögesi olan siyasal partilerin tüm örgüt birimlerinin Yasa'nın buyurucu kurallarıyla saptanan süre içinde, savsaklamaya gidilmeden oluşması, kuruluşu tamamlanan kurulların daha fazla zaman yitirilmeden çalışması amaçlanmıştır. Çalışma düzeni, oluşum disiplini, ciddi ve tutarlı uygulamalarla sağlanmak istenmiştir. Bu nedenlerle, Yasa'yla belirlenen ve kesinlik taşıyan sürenin hangi neden ve biçimde olursa olsun Tüzükle aşılması olanağı bulunmayıp, kongrelerin yasal sınırları oluşturan bu süreler içinde yapılması zorunludur.

Yılmaz ALİEFENDİOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

SONUÇ :

Demokratik Sol Parti Tüzüğü'nün 39. maddesinin altıncı fıkrası; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 19. maddesinin beşinci ve 20. maddesinin dokuzuncu fıkralarındaki, işten elçektirme kararının İl Yönetim Kurulu'na bildirilmesinden başlayarak kırkbeş, İlçe Yönetim Kurulu'na bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde İl ve İlçe Kongreleri'nin toplanarak yeni Yönetim Kurullarını seçmesini öngören ve bu sürelerin yinelenip uzatılmasına olanak tanımayan buyurucu hükümlerine aykırı olduğundan bu aykırılığın giderilmesi için 2820 sayılı Yasa'nın

Esas Sayısı:1989/4 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:1989/2

104. maddesi uyarınca adıgeçen Siyasi Parti'ye ihtarda bulunulmasına, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU'nun karşıoyu ve oyçokluğuyla,

21.11.1989 gününde karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Necdet DARICIOĞLU	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa GÖNÜL	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye		Üye
Ahmet N. SEZER		Erol CANSER

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1989/4 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı : 1989/2

Karar Günü : 21.11.1989

Siyasi Partiler Yasası'nın 3. maddesinde siyasi partilerin tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları gerektiği belirtilmiştir. Aynı Yasa'nın 90. maddesinde ise, siyasi partilerin tüzük, program ve faaliyetleri Anayasa ve kanun hükümlerine aykırı olamaz denildikten sonra, siyasi partiler tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamayacakları hükme bağlanmıştır.

Bu iki maddeye göre, siyasi partilerin faaliyetlerinin Anayasa ve yasaya aykırı olmamak üzere "tüzük ve programlarına" göre yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Aynı Yasa'nın 9. maddesine göre, siyasi partilerin kuruluşu, Cumhuriyet Başsavcılığı'nca denetlenecektir. Başsavcı, bu denetim sırasında partilerin tüzük ve programlarını Anayasa ve yasa hükümlerine uygun olup olmaması yönünden de inceleyecektir.

Demokratik Sol Parti tüzüğünün 39. maddesinin, Siyasi Partiler Yasası'nın 19. ve 20. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülen altıncı fıkrası, Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, sözkonusu Yasa'nın 9. maddesine göre yapılan incelemede, Anayasa ve yasa hükümlerine aykırı görülmemiş, bu yöndeki noksanlığın giderilmesi istenmemiştir.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nce, Siyasi Partiler Yasası'nın 104. maddesine göre, bir siyasi partiye ihtar kararı verilebilmesi için, o siyasi partinin, bu Yasa'nın dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümleri ile diğer yasaların siyasi partilerle

ilgili emredici hükümlerine "aykırılık halinde" bulunması gerekir. Aykırılık halinde bulunma, aykırılığın sürekli nitelikte olmasını gerektirir. Aykırılık herhalde Yasa'nın "emredici" kurallarıyla olmalıdır. Başka bir deyişle, yasa hükmü emredici değil de, yol gösterici, tavsiye edici, genel düzenleme getirici nitelikte ise siyasi partiler, pekala, tüzüklerinde yasadan ayrı bir düzenleme getirebilirler.

Siyasi Partiler Yasası'nın 19. maddesinde, il başkanı ile il yönetim kurulunun işten elçektirmesiyle ilgili fıkrasında, "işten elçektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren kırkbeş gün içinde il kongresi toplanarak yeni yönetim kurulunu seçer." denilmektedir. İlçe teşkilatıyla ilgili düzenleme 20. maddede benzer şekilde düzenlenmiş, ilçe yönetim kurulunun seçilmesi için 30 günlük süre öngörülmüştür.

Bu süreler içinde kongreler toplanamazsa ne olacaktır, yasada bu yönde bir açıklık bulunmamaktadır.

Demokratik Sol Parti tüzüğünün, yasaya aykırı olduğu ileri sürülen 39. maddesinin altıncı fıkrasında, "Bu süreler merkez karar ve yönetim kurulu tarafından üç defaya kadar uzatılabilir." denilerek, kongrenin Yasanın öngördüğü sürede toplanamaması durumu için çözüm getirmeye çalışılmış ve sürenin uzatılmasını "3 kez" ile sınırlanmıştır.

Görüldüğü üzere, Siyasi Partiler Yasası'nın 19. ve 20. maddelerinin konuyla ilgili düzenlenmesi açık ve kesin değildir. Öngörülen süre içinde kongre toplanamazsa ne yapılacaktır, Yasada bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca maddede, bu sürelere uyulmamanın bir yaptırımı da yoktur. Bu haliyle ilgili yasa hükmü "emredici" nitelikte değildir. Siyasi partinin, bu yapılanma biçimi Anayasa'da nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı düşmedikçe, partinin serbest düzenleme alanı içinde kalır.

Öte yandan, Yasaya aykırı olduğu ileri sürülen tüzük hükmü, kuruluşta Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Anayasa ve yasaya aykırı bulunmamıştır. Bu durumda, yukarıda açıkladığımız hükümlere göre, çalışmalarını tüzük ve programına göre yürütmek zorunda olan bir partinin, "yasanın emredici hükümleriyle aykırılık halinde olduğu" söylenemez ve Siyasi Partiler Yasası'nın 104. maddesine göre kendisine ihtar verilmesinin haklı nedeni olamaz.

Kaldı ki, Anayasa'nın 68. ve Siyasi Partiler Yasası'nın 4. maddesine göre, "demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru" kabul edilen siyasi partilere, "ileride kapatmaya kadar gidebilecek" biçimde "ihtar" verilebilmesi için, yasanın emredici hükümlerine aykırılığın açık, kesin ve sürekli olması gerekir. Siyasi Partiler Yasası'nın sözkonusu hükümlerinin kesin ve emredici nitelikte bir düzenleme getirdiği söylenemez. Siyasi partinin tüzüğüne aykırı faaliyette bulunduğu da ileri sürülmemektedir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, ihtar isteminin açıklanan nedenlerle reddi gerektiği oyu ile verilen karara karşıyım.

Üye

Yılmaz
ALİFENDİOĞLU